

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม จากการแกะไม้ “กาย” กับ “จิต”

พานุวัฒน์ สิทธิโชค

คณะดิจิทัลมีเดีย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

วรกร ไข้อย่างวงศ์

คณะดิจิทัลมีเดีย มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Process of Creation of artworks from woodcarving in “Form” and “Mind” Project

Panuwat Sitheechoke

School of Digital Media, Sripatum University, Thailand

Warakorn Chaitiamvong

School of Digital Media, Sripatum University, Thailand

Article Info:	Research Article
Article History:	Received April 21, 2026
	Revised June 27, 2026
	Accepted July 9, 2026
Corresponding Author:	Panuwat Sitheechoke
E-mail Address:	panuwat.si@spu.ac.th

บทคัดย่อ

ผลงานวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง “กายกับจิต” มุ่งสำรวจโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง “ร่างกาย” กับ “จิตใจ” ในฐานะสถานะพื้นฐานของมนุษย์มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง กายกับจิต ในลักษณะของแรงยึดเหนี่ยวที่ก่อให้เกิดพันนาการ 2) เพื่อถ่ายทอดภาวะการยึดติดและเสรีภาพภายในจิตวิญญาณผ่านกระบวนการทางศิลปกรรม และ 3) เพื่อวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมด้วยเทคนิคการแกะไม้และการอัดหมึก วิจัยดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กรอบทฤษฎีแรงจูงใจของ Maslow, ทฤษฎีการแสดงออกของ Adler และทฤษฎีระบบโครงสร้างสังคมของ Comte เป็นฐานในการวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า รูปหรือโครงสร้างทางกายภาพ ทำหน้าที่เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและเครื่องจองจำของนามหรือสภาวะจิตที่ถูกปรุงแต่งด้วยประสบการณ์เดิม ซึ่งดำรงอยู่ภายใต้แรงยึดเหนี่ยวและพันนาการที่ก่อให้เกิดการจำกัดเสรีภาพภายในจิตวิญญาณ แม้จิตจะมีธรรมชาติที่เป็นอิสระแต่กลับถูกผูกมัดด้วยความต้องการ ความหวงที่ไม่รู้จบจนก่อให้เกิดความรู้สึกกดดันและการตอบสนองเชิงรุนแรง ในขณะเดียวกันกายมนุษย์ในฐานะรูปธรรมซึ่งประกอบขึ้นจากองค์ประกอบทางชีวภาพ กลับทำหน้าที่เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและเครื่องจองจำของจิต ทำให้จิตและกายคู่เสมือนเป็นหนึ่งเดียวกัน ทั้งที่โดยธรรมชาติอาจแยกออกจากกันได้ จิตมนุษย์ทำหน้าที่รับรู้และปรุงแต่งประสบการณ์ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ชนิด คือ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง ซึ่งตามธรรมชาติของใจจะรับรู้ และปรุงแต่งปรากฏการณ์นั้น ๆ ตามสภาพอารมณ์และประสบการณ์เดิมของชีวิตที่ผ่านมาในแต่ละบุคคล โดยร่องรอยของประสบการณ์เหล่านี้ได้ฝังลึกและส่งผลให้จิตเกิดการยึดติด ไม่โปร่งใส และไม่สามารถเข้าถึงอิสรภาพที่แท้จริงได้ อีกทั้งมนุษย์ยังดำรงอยู่ในฐานะสัตว์สังคม ซึ่งต้องยึดโยงกับผู้อื่นและโครงสร้างทางวัฒนธรรม ส่งผลให้เสรีภาพโดยสมบูรณ์ของจิตถูกกลดทอนลง ในกระบวนการสร้างสรรค์ผู้สร้างสรรค์เลือกใช้ไม้

เป็นวัสดุหลัก เนื่องจากเป็นวัสดุที่มีชีวิตและมีการเติบโตตามธรรมชาติ คุณลักษณะของเนื้อไม้ที่มีชั้นความอ่อนแข็งแตกต่างกัน ถูกนำมาใช้ผ่านกระบวนการแกะ ขุด ชีด และการอัดหมึกพิมพ์บนผิวไม้ เพื่อเผยให้เห็นร่องรอยของการเซาะลอกพื้นผิว อันเป็นสัญลักษณ์ของการกดทับ การยึดติด และพันธนาการระหว่างกายกับจิต ถ่ายทอดออกมาในรูปแบบจิตรกรรม 2 มิติ ท้ายที่สุด ผลงานนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้จิตมนุษย์จะมีศักยภาพในการเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ แต่กลับเลือกยึดติดกับกาย ตัวตน และสังคม จนไม่สามารถหลุดพ้นจากพันธนาการที่ตนเองสร้างขึ้น และไม่อาจเข้าถึงความเป็นอิสระที่แท้จริงได้ จากการวิจัยผู้วิจัยพบว่า “กาย” คือโครงสร้างทางรูปธรรมที่เป็นทั้งที่อยู่อาศัยและขอบเขตของการดำรงอยู่ของมนุษย์ ขณะที่ “จิต” คือพลังแห่งการรับรู้ ความคิด อารมณ์ และการให้ความหมายต่อชีวิต แม้ทั้งสองจะมีธรรมชาติแตกต่างกัน แต่กลับเชื่อมโยงและส่งผลต่อกันอย่างแยกไม่ออกผ่านประสบการณ์ ความยึดติด และบริบททางสังคม ผลงานสร้างสรรค์ จึงนำเสนอ “กาย” ในฐานะสัญลักษณ์ของพันธนาการ และ “จิต” ในฐานะสัญลักษณ์ของการแสวงหาเสรีภาพ อันสะท้อนให้เห็นความจริงของการดำรงอยู่ที่มนุษย์ต้องเผชิญตลอดช่วงชีวิต

คำสำคัญ : กายและจิต พันธนาการ ปลดปล่อยจิต

Abstract

The creative work “*Body and Mind*” aims to explore the structural relationship between the “body” and the “mind” as fundamental dimensions of human existence. The objectives of this study were: 1) to examine the relationship between “form and mind” (body and consciousness) as a binding force that gives rise to attachment and confinement 2) to express the conditions of attachment and inner freedom of the spirit through artistic processes and 3) to analyze the creation of artworks using woodcut carving and ink-printing techniques. This study employed a Creative Research methodology, drawing upon Maslow’s Theory of Motivation, Adler’s Theory of Individual Expression, and Comte’s Theory of Social Structure as analytical frameworks. The findings reveal that “form,” or the physical structure of the body, functions both as a dwelling place and as a prison for “mind,” the psychological state conditioned and shaped by accumulated experiences. These two states persist under forces of attachment and constraint that limit the inner freedom of the spirit. Although the mind is inherently free, it becomes bound by desire, insatiable hunger, and accumulated experiences resulting in suppression and, at times, intense reactions. Meanwhile, the human body, as a physical form composed of biological elements, functions both as a dwelling and a prison for the mind. This dual role creates the illusion that body and mind are inseparable, even though, by nature, they may be distinct. The human mind perceives and constructs experience through the five senses sight, hearing, smell, taste, and touch. Yet perception is never neutral; it is shaped and conditioned by prior emotions and lived experiences unique to each individual. These imprints become deeply embedded, leading to attachment, obscurity, and an inability to attain true inner freedom. Furthermore, as social beings, humans are inevitably entangled within relationships and cultural structures, which further diminish the possibility of absolute mental liberation. In the creative process, wood is chosen as the primary material due to its organic, living quality and natural growth. The varying densities within the wood are engaged through carving, scraping, incising, and the application of ink onto its surface. These processes

reveal traces of erosion and abrasion symbolizing pressure, attachment, and the constraints that bind body and mind. The work is ultimately expressed through two-dimensional painting. In the end, this work reflects a paradox: although the human mind possesses the potential for complete freedom, it continues to cling to the body, the self, and social constructs. As a result, it remains unable to transcend the very constraints it has created, and thus cannot fully realize its true state of liberation. The findings of this study indicate that the body represents the tangible structure that serves both as the dwelling place and the physical boundary of human existence, while the mind represents the inner force of perception, thought, emotion, and the construction of meaning in life. Although the body and the mind possess fundamentally different natures, they are inseparably interconnected through lived experience, attachment, and social contexts. Accordingly, the creative artwork portrays the body as a symbol of bondage and the mind as a symbol of the continual pursuit of freedom, reflecting the fundamental reality of human existence that individuals inevitably encounter throughout their lives.

Keywords : Body and Mind, Bondage, Liberates mind

บทนำ

มนุษย์ประกอบขึ้นจากโครงสร้างพื้นฐานสองส่วนสำคัญ ได้แก่ “กาย” และ “จิต” ซึ่งดำรงอยู่ร่วมกันอย่างแยกไม่ออกในระดับประสบการณ์ ความสำคัญของประเด็นนี้ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเชิงปรัชญา แต่ส่งผลกระทบต่อสภาวะจิตสังคมร่วมสมัย การถ่ายทอดสภาวะนี้ผ่านงานศิลปะจะช่วยให้ผู้ชมเกิดการตระหนักรู้ถึงสภาวะการกดทับภายในตนเอง และแสวงหาเสรีภาพที่แท้จริงท่ามกลางความวุ่นวายของสังคมปัจจุบัน สามารถพิจารณาแยกออกได้ในเชิงแนวคิด กายในฐานะรูปธรรมเป็นโครงสร้างทางธรรมชาติที่เกิดจากการยึดเกาะขององค์ประกอบขนาดเล็ก ตั้งแต่เซลล์ เลือด กล้ามเนื้อ กระดูก และผิวหนัง จนกลายเป็นร่างกายที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ กายจึงทำหน้าที่ทั้งในฐานะขอบเขตทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยของจิตใจ และในอีกมิติหนึ่งยังเปรียบเสมือนเครื่องยึดเหนี่ยวหรือเครื่องจองจำที่จำกัดเสรีภาพของมนุษย์ ในขณะที่ “จิต” ซึ่งเป็นนามธรรม มีความเป็นจริงในตัวเองและมีศักยภาพของความเป็นอิสระตามธรรมชาติ ทำหน้าที่รับรู้ปรากฏการณ์ต่าง ๆ ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น และผิวหนัง อย่างไรก็ตาม การรับรู้ดังกล่าวมิได้เป็นไปอย่างเป็นกลาง หากแต่ถูกปรุงแต่งด้วยอารมณ์ ความรู้สึก และประสบการณ์เดิมของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดร่องรอยที่ฝังลึกในจิตใจ ส่งผลให้จิตเกิดการยึดติดไม่โปร่งใส และผูกพันอยู่กับโครงสร้างทางกาย จนทำให้จิตและกายปรากฏเสมือนเป็นสิ่งเดียวกัน (รัชนี นพเกตุ, 2554)

การพิจารณาแยก “กาย” และ “จิต” ในเชิงทฤษฎี ทำให้กายถูกทำความเข้าใจในฐานะของสสารที่มีมิติทางกายภาพเพียงด้านเดียว มีลักษณะกินที่และดำรงอยู่ตามกฎของธรรมชาติ โดยปราศจากความสามารถในการรับรู้ คิด หรือมีเจตจำนง คุณสมบัติเหล่านี้ล้วนเป็นของจิตซึ่งทำหน้าที่รับรู้และให้ความหมายต่อโลกและตนเอง แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับมุมมองแบบทวิภาวนิยมของเรอเน เดการ์ตส์ ที่แยกกายออกจากจิตอย่างชัดเจน โดยมองว่ากายเป็นเพียงวัตถุแห่งการรับรู้ (object) ของจิต ในลักษณะเดียวกับสรรพสิ่งภายนอก เช่น วัตถุหรือธรรมชาติอื่น ๆ ดังนั้น เมื่อพิจารณาในระดับโครงสร้างพื้นฐาน “กาย” จึงเป็นเพียงการรวมตัวขององค์ประกอบทางสสารที่ซับซ้อน ขณะที่จิตเป็นองค์ประกอบที่ทำให้มนุษย์สามารถรับรู้ ตีความ และให้ความหมายต่อการดำรงอยู่ของตนเองได้ (ปริตตา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล, 2541)

มนุษย์มิได้มีสาระสำคัญหรือจุดมุ่งหมายที่ถูกกำหนดไว้ล่วงหน้าหากแต่เป็นผู้สร้างความหมายให้แก่การดำรงอยู่ของตนเองผ่านการเลือก การตัดสินใจ และการกระทำในแต่ละช่วงชีวิต มนุษย์จึงเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเสรีภาพในการกำหนดตนเอง และ

ต้องรับผิดชอบต่อผลของการเลือกนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เสรีภาพดังกล่าวมิได้หมายถึงการปราศจากข้อจำกัด หากแต่เป็นการดำรงอยู่ท่ามกลางเงื่อนไข ความไม่แน่นอน และความกังวลที่เกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ในความเป็นจริงของชีวิต การทำความเข้าใจตนเองจึงเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถเผชิญหน้ากับความจริงของชีวิต นอกจากนี้มนุษย์ยังดำรงอยู่ในฐานะสัตว์สังคมที่ต้องพึ่งพาอาศัยและผูกพันกับผู้อื่น ก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่กำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตร่วมกัน (ไนเจล รอดเจอร์ส, และ เมล ธอมป์สัน, 2565)

ในมิติทางทัศนศิลป์ การถ่ายทอดสภาวะระหว่าง “กาย” และ “จิต” จำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบของศิลปะเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อความหมาย ชลูด นิ่มเสมอ (2544) อธิบายว่า องค์ประกอบของศิลปะ ได้แก่ เส้น รูปทรง สี น้ำหนัก แสง-เงา พื้นผิว และพื้นที่ว่าง เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ศิลปินใช้ในการสร้างโครงสร้างของภาพและกำหนดความสัมพันธ์ภายในผลงาน องค์ประกอบเหล่านี้มิได้ทำหน้าที่เพียงสร้างความงามทางสายตาเท่านั้น แต่ยังสามารถสื่อสารอารมณ์ ความรู้สึก และนัยยะเชิงนามธรรมได้อย่างลึกซึ้ง การจัดวางและประสานองค์ประกอบต่าง ๆ อย่างเหมาะสมจึงก่อให้เกิดเอกภาพ (unity) จังหวะ (rhythm) และความสมดุล (balance) ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของผู้ชม ในบริบทของงานวิจัยนี้ องค์ประกอบของศิลปะจึงถูกนำมาใช้เป็นภาษาทางทัศนศิลป์ เพื่อแสดงออกถึงภาวะความยึดติด ความตึงเครียด และเสรีภาพที่เกิดขึ้นระหว่างกายและจิต ทำให้แนวคิดเชิงนามธรรมสามารถปรากฏเป็นรูปธรรมผ่านผลงานศิลปกรรมได้อย่างมีพลังและชัดเจน (ชลูด นิ่มเสมอ, 2544)

จากการศึกษาทั้งแนวคิดทางปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา และองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ ผู้วิจัยพบว่า “กาย” มิใช่เพียงโครงสร้างทางกายภาพของมนุษย์ แต่เป็นพื้นที่ที่สะท้อนประสบการณ์ และร่องรอยของความทรงจำ ขณะที่ “จิต” เป็นพลังภายในที่ก่อให้เกิดการรับรู้ อารมณ์ ความยึดติด และความปรารถนา ทั้งสององค์ประกอบมีความสัมพันธ์และส่งผลต่อกันอย่างไม่อาจแยกขาดได้ ข้อค้นพบดังกล่าวจึงเป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม เพื่อถ่ายทอดภาวะความตึงเครียดระหว่างพันธนาการของกายและเสรีภาพของจิตผ่านภาษาทางทัศนศิลป์

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง กายกับจิต ในลักษณะของแรงยึดเหนี่ยวที่ก่อให้เกิดพันธนาการและสภาวะตึงเครียดภายในมนุษย์
2. เพื่อสร้างสรรค์และถ่ายทอดภาวะ “การยึดติด” และ “เสรีภาพ” ภายในจิตวิญญาณของมนุษย์ผ่านกระบวนการทางทัศนศิลป์ให้เป็นรูปธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมด้วยเทคนิคการแกะไม้และการอัดหมึกภาพพิมพ์ โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบ เทคนิค และการสื่อความหมายทางทัศนศิลป์

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (creative research) โดยมุ่งเน้นการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปกรรมสองมิติผ่านกระบวนการแกะไม้และการอัดหมึกภาพพิมพ์ เพื่อศึกษาศักยภาพและผลของเทคนิค โดยมีกระบวนการ ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ด้านเนื้อหา

เนื้อหาการวิจัยบทความนี้ใช้ผลงานเรื่อง “Form and Mind” จำนวน 1 ชิ้นในการวิเคราะห์ โดยเน้นการวิเคราะห์สภาวะภายในของมนุษย์ที่เกิดจากประสบการณ์ การรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า และการปรุงแต่งทางจิตใจ ซึ่งนำไปสู่ความ

ยึดติดในตัวตน ร่างกาย และบริบททางสังคม อันส่งผลให้จิตไม่สามารถเข้าถึงอิสรภาพที่แท้จริงได้ โดยมีการอ้างอิงกรอบแนวคิดทางทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ ทฤษฎีจิตวิทยาารายบุคคล และแนวคิดโครงสร้างทางสังคม เพื่อใช้เป็นฐานในการตีความและวิเคราะห์

1.2 ด้านผลงานสร้างสรรค์

การวิจัยนี้สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมสองมิติเรื่อง “กายกับจิต” โดยใช้เทคนิคการแกะไม้ร่วมกับการอัดหมึกภาพพิมพ์บนแผ่นไม้อัด เพื่อถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” รวมถึงสภาวะของความยึดติด การกดทับ และพันธนาการภายในมนุษย์

รูปแบบของผลงานเน้นการใช้ “ใบหนามนุษย์” เป็นสัญลักษณ์หลักในการสื่อสารอารมณ์และความรู้สึก โดยนำมาจัดองค์ประกอบร่วมกับโครงสร้างของร่างกายมนุษย์ในลักษณะเชื่อมโยงและซ้อนทับกัน เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลและสังคม

ขอบเขตของการสร้างสรรค์ครอบคลุมการพัฒนาภาพร่างต้นแบบ การทดลองวัสดุ การสร้างพื้นผิวจากการแกะไม้ในระดับความลึก ความตื้น ที่แตกต่างกัน และการสร้างน้ำหนักด้วยเทคนิคการอัดหมึกภาพพิมพ์ เพื่อให้เกิดมิติ รายละเอียด และการสื่อสารทางอารมณ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของการวิจัย

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยและการสร้างสรรค์ผลงานครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่

2.1 กลุ่มผู้รับสารด้านศิลปะและวิชาการ ประกอบด้วยนักศึกษา อาจารย์ และนักวิจัยทางทัศนศิลป์ เพื่อเก็บข้อมูลในประเด็นการตีความเชิงสุนทรียศาสตร์และการวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์

2.2 กลุ่มผู้ชมทั่วไปในสังคม ประกอบด้วยนักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และผู้สนใจทางทัศนศิลป์ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายในการเผยแพร่และนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการรับรู้ การตีความ และการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างกายและจิต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือในการสร้างสรรค์ และเครื่องมือในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1 เครื่องมือในการสร้างสรรค์ผลงาน เป็นอุปกรณ์และวัสดุที่ใช้ในการพัฒนาและถ่ายทอดแนวคิดสู่ผลงานศิลปกรรมสองมิติ โดยประกอบด้วย วัสดุหลักคือ แผ่นไม้อัด (Plywood) ใช้เป็นพื้นผิวหลักในการสร้างสรรค์ผลงานและหมึกพิมพ์ สำหรับการสร้างน้ำหนักและรายละเอียดของภาพ นอกจากนั้นยังมี เครื่องมือในการสร้างพื้นผิวและแกะไม้เช่น Seal เหล็กแหลม มีดแกะไม้ สำหรับการเซาะร่องและสร้างพื้นผิว เครื่องมือเหล่านี้ถูกนำมาใช้ร่วมกันในกระบวนการสร้างสรรค์ เพื่อสร้างพื้นผิว มิติ และน้ำหนักของผลงานให้สามารถถ่ายทอดอารมณ์และแนวคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือในส่วนนี้ใช้สำหรับบันทึกข้อมูล วิเคราะห์ และประเมินผลการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อให้กระบวนการวิจัยมีความเป็นระบบและสามารถตรวจสอบได้ โดยประกอบด้วย 1) แบบบันทึกการทดลอง ใช้สำหรับบันทึกกระบวนการทดลอง วัสดุ เทคนิค และขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงานในแต่ละระยะ เช่น การทดลองแกะไม้ในระดับความลึก ความตื้น การอัดหมึก และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาผลงานให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และ 2) เกณฑ์การวิเคราะห์เชิงสุนทรียศาสตร์ ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์และประเมินผลงานสร้างสรรค์ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบ

ศิลป์ ได้แก่ รูปทรง เส้น น้ำหนัก แสง-เงา พื้นผิว จังหวะ และความสมดุลของภาพ รวมถึงบรรยากาศโดยรวม และการเล่าเรื่องหรือการสื่อความหมายของผลงานที่สัมพันธ์กับแนวคิด “กาย” และ “จิต”

4. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยและการสร้างสรรค์ผลงานในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ของมนุษย์ ผ่านกระบวนการทางศิลปกรรม โดยอาศัยทั้งข้อมูลเชิงประสบการณ์ แนวคิดทางทฤษฎี และกระบวนการปฏิบัติการทางศิลปะ เพื่อถ่ายทอดออกมาเป็นผลงานศิลปกรรมสองมิติ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

4.1 การศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นขั้นตอนสำคัญที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยผู้วิจัยศึกษาจากสภาพสังคมร่วมสมัยและวิถีชีวิตของมนุษย์ในบริบทต่าง ๆ ทั้งในระดับปัจเจกและสังคม โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลในช่วงวัยที่แตกต่างกัน ได้แก่ เด็ก วัยรุ่น นักศึกษา และวัยทำงาน ซึ่งมนุษย์ในทุกช่วงวัยล้วนเป็น “สัตว์สังคม” ที่มีความต้องการด้านความรัก การยอมรับ และการมีตัวตนในสังคม

ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับ “การแสดงออกทางใบหน้า” ในฐานะสัญลักษณ์ที่สะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก และสภาวะภายในของมนุษย์ เช่น ความสุข ความทุกข์ ความโกรธ ความคาดหวัง และความทะเยอทะยาน ซึ่งเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ นอกจากนี้ยังมีการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย สื่อออนไลน์ นิตยสาร โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และภาพถ่ายที่ผู้วิจัยบันทึกด้วยตนเอง โดยเฉพาะข้อมูลเกี่ยวกับโครงสร้างทางกายภาพของมนุษย์ เช่น กล้ามเนื้อ สรีระ และลักษณะทางกายวิภาค เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบของผลงาน

ข้อมูลทั้งหมดนี้ถูกนำมาใช้เป็นทั้ง “แรงบันดาลใจ” และ “ฐานความรู้” สำหรับการพัฒนาแนวคิดและการสร้างภาพร่างต้นแบบในขั้นตอนถัดไป

4.2 การศึกษากรอบแนวคิด ทฤษฎี และปรัชญาที่เกี่ยวข้อง

ในการสร้างความลึกซึ้งเชิงแนวคิด ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ทั้งในมิติทางจิตวิทยาและสังคมวิทยา โดยนำกรอบทฤษฎีสำคัญมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์และตีความ ได้แก่ ทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ ของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ทฤษฎีการแสดงออกของมนุษย์ ของอัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler) และ ทฤษฎีระบบโครงสร้างของสังคมในแนวคิดของอ็อกุสต์ ก็องต์ (Auguste Comte)

4.3 การสร้างภาพร่างต้นแบบ (sketch Development)

ผู้วิจัยนำข้อมูลและแนวคิดที่ได้จากการศึกษา มาพัฒนาเป็นภาพร่างต้นแบบ โดยใช้ “ใบหน้ามนุษย์” เป็นสัญลักษณ์หลักในการสื่อสารอารมณ์และสภาวะภายใน เนื่องจากใบหน้าเป็นองค์ประกอบที่สามารถถ่ายทอดความรู้สึกได้อย่างชัดเจนและมีพลังทางการสื่อสารสูง

4.4 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม (creative Production)

ผู้วิจัยนำภาพร่างต้นแบบมาพัฒนาเป็นผลงานจริงด้วยเทคนิคการแกะไม้ร่วมกับการอัดหมึกภาพพิมพ์ โดยเน้นการสร้างพื้นผิวและมิติความลึก-ตื้น เพื่อถ่ายทอดสภาวะทางอารมณ์และความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ผ่านสัญลักษณ์ของใบหน้ามนุษย์

4.5 การประเมินผลและสรุปผลการสร้างสรรค์

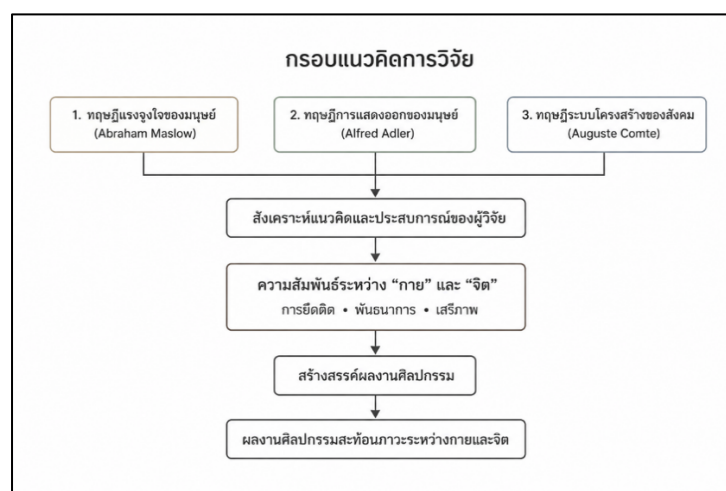
ภายหลังการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยดำเนินการประเมินผลในด้านแนวคิด รูปแบบ เทคนิค และการสื่อความหมายของผลงาน โดยพิจารณาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ยังวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ เช่น รูปทรง น้ำหนัก พื้นผิว และบรรยากาศของภาพ เพื่อประเมินคุณภาพของผลงาน ผู้วิจัยยังเปิดโอกาส

ให้ผู้ชมและผู้เชี่ยวชาญร่วมให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำข้อมูลสะท้อนกลับมาวิเคราะห์ร่วมกัน ผลการประเมินถูกส่งเคราะห์เป็นข้อสรุปเชิงองค์ความรู้ และใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานในอนาคต

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ประกอบด้วย 1) กรอบแนวคิดการวิจัยเริ่มต้นจากการสังเคราะห์ทฤษฎีของ Maslow, Adler และ Comte เข้ากับประสบการณ์ตรงของผู้วิจัย นำไปสู่ "กระบวนการสร้างสรรค์" (process variable) ที่มีลำดับขั้นตอนสำคัญคือ: การรับรู้ผ่านผัสสะ การปรุงแต่งด้วยประสบการณ์เดิม การถ่ายทอดเป็นร่องรอยการแกะไม้ เพื่อวิเคราะห์ภาวะการยึดติดและพันนาการ จนสรุปเป็นองค์ความรู้ผ่านผลงานศิลปกรรมที่สะท้อนภาวะระหว่างกายและจิตได้อย่างสมบูรณ์ โดยทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ ของอับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow) ศาสตราจารย์ทางด้านจิตวิทยาที่มหาวิทยาลัยแบรนดิส (จิราภา เต่งไธรัตน์ และคณะ, 2554) กล่าวว่าพฤติกรรมของมนุษย์ทุกรูปแบบจะเกิดจากแรงจูงใจของตัวเอง แรงจูงใจที่แตกต่างกันจึงทำให้บุคคลมีบุคลิกภาพไม่เหมือนกัน รูปแบบของมาสโลว์ได้อธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจและความต้องการที่มีลำดับขั้น ตั้งแต่ความต้องการพื้นฐานทางกาย ไปจนถึงความต้องการด้านสังคม การยอมรับ และการเติมเต็มตนเอง ซึ่งสามารถสะท้อนผ่านสัญลักษณ์ของร่างกายและการแสดงออกทางอารมณ์ 2) ทฤษฎีการแสดงออกของมนุษย์ ของอัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler): จิตแพทย์ชาวออสเตรีย ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้บุกเบิกแนวทางการศึกษาพฤติกรรมและบุคลิกภาพของมนุษย์ที่เน้นอิทธิพลของสัมพันธภาพระหว่างบุคคลหรือพฤติกรรมทางสังคม (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2562) แอดเลอร์ เสนอแนวคิดเรื่อง "ปมด้อย" และ "การชดเชย" ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญที่ทำให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับตนเอง ส่งผลให้เกิดรูปแบบการแสดงออกทางบุคลิกภาพที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล และ 3) ทฤษฎีระบบโครงสร้างของสังคม ในแนวคิดของออคูสต์ ก็องต์ (Auguste Comte) นักคิดชาวฝรั่งเศสผู้ถือเป็น "บิดาแห่งสังคมนิยม" (สุภางค์ จันทวานิช, 2559) เปรียบสังคมมนุษย์เสมือนกันสิ่งมีชีวิตเป็นองค์รวมของอินทรีย์ ระบบโครงสร้างของสังคมมีลักษณะเป็นชีวะอินทรีย์หรือร่างกายมนุษย์ ครอบครัวยเป็นหน่วยเบื้องต้นของสังคม เป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มของมนุษย์ โดยเปรียบครอบครัวเสมือนธาตุในร่างกายหรือทัศนธาตุ

กรอบแนวคิดเหล่านี้ถูกนำมาผสมผสานเข้ากับประสบการณ์ของผู้วิจัย เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับภาวะ "การยึดติด" "พันนาการ" และ "เสรีภาพ" ระหว่างกายและจิต โดยแสดงเป็นแผนภาพกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพประกอบที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

Figure 1 Research Conceptual Framework

ผลการวิจัย

1. ความสัมพันธ์ระหว่าง “จิต” และ “กาย” ในลักษณะของแรงยึดเหนี่ยวที่ก่อให้เกิดพันธนาการ และภาวะตึงเครียดภายในมนุษย์

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “จิต” และ “กาย” ในลักษณะของแรงยึดเหนี่ยวที่ก่อให้เกิดพันธนาการ และภาวะตึงเครียดภายในมนุษย์มุ่งทำความเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ของมนุษย์ ผ่านทั้งข้อมูลเชิงแนวคิดและกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลผ่านกรอบทฤษฎีต่างๆ สู่การสร้างสรรค์ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลงานตามกรอบทฤษฎี

การวิเคราะห์ผลงานตามกรอบทฤษฎี		
ทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ อับราฮัม มาสโลว์ (Abraham Maslow)	ทฤษฎีการแสดงออกของมนุษย์ อัลเฟรด แอดเลอร์ (Alfred Adler)	ทฤษฎีระบบโครงสร้างของสังคม ออกุสต์ ก็องต์ (Auguste Comte)
		
สร้างใบหน้ามนุษย์ที่มีความ ทะเยอทะยาน สะท้อนความต้องการ พื้นฐานจนถึงความต้องการอิสระ จาก ทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ถูกผลักดันให้ เกิดผลงานศิลปะโดยสร้างใบหน้าของ มนุษย์ที่มีความทะเยอทะยานหยาบอยู่ ตลอดเวลาโดยแสดงออกทางใบหน้าที่มี ขนาดเล็กอัดแน่นและรวมกันเป็นกลุ่ม ก่อนอยู่ในรูปทรงของลำตัวมนุษย์ สะท้อนทฤษฎีแรงจูงใจทั้งทางกายที่เป็น พื้นฐานและทางจิตใจที่ต้องการความ เป็นอิสระความอยากมีอยากเป็นอยู่ ตลอดเวลา	ลักษณะใบหน้าคนที่ถูกกักขังจากปม หลังภายในจิตใจ เพื่อชดเชยสิ่งที่ขาด หาย ทฤษฎีการแสดงออกของมนุษย์ เป็นภาวะภายในที่ตอบสนองความ ต้องการของจิตใจโดยการแสดงออก ตามทฤษฎีเชื่อว่าการแสดงออกทุก อย่างคือการแสดงออกเพื่อชดเชยปม หลังในสิ่งที่มนุษย์ขาดหายไปตั้งแต่วัย เด็กด้วยเหตุนี้จึงสร้างลักษณะของ ใบหน้าคนที่ถูกกักขังห่วงเหนี่ยวจาก ปมหลังที่มีอยู่ภายในจิตใจมนุษย์จน แสดงออกถึงความไขว่คว้าและ ทะเยอทะยานอยู่ตลอดเวลาไม่มีวันจบ สิ้นเพื่อตอบสนองชดเชยตามทฤษฎี ดังกล่าว	ร่างกายมนุษย์ต่อกันเป็นกลุ่มก้อน เสมือนชีวะอินทรีย์ สะท้อนการ เคลื่อนไหวทางสังคม ทฤษฎีระบบ โครงสร้างของสังคมเป็นการจัดการ เคลื่อนไหวของสังคมมนุษย์โดยเชื่อว่า เคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ เป็น ลักษณะการเคลื่อนไหวของชีวะ อินทรีย์หรือร่างกายมนุษย์โดยใช้ ลักษณะของร่างกายมนุษย์ต่อกันจน เป็นยานพาหนะที่มีการเคลื่อนไหวอยู่ ตลอดเวลาจากจุดเล็ก ๆ รวมตัวกัน เป็นกลุ่มเป็นก้อนและรวมกันเป็น ร่างกายที่มีความเคลื่อนไหวได้เสมือน การเคลื่อนที่ทางสังคมอยู่ตลอดเวลา

2.การสร้างสรรคการแสดงออกถึงภาวะความยึดติดและเสรีภาพภายในจิตวิญญาณของมนุษย์ ซึ่งไม่อาจควบคุมหรือหยุดยั้งได้ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมสองมิติผ่านกระบวนการแกะไม้และการอัดหมึกพิมพ์ สื่อสารแนวคิดและอารมณ์

2.1 การสร้างภาพร่างต้นแบบ

ในการสร้างภาพร่างต้นแบบ (sketch) กำหนดให้ "กาย" คือโครงสร้างร่างกายมนุษย์ที่ทำหน้าที่เป็นแกนหลักและเครื่องจองจำ ขณะที่ "จิต" คือใบหน้าจำนวนมากที่ถูกจัดเรียงซ้อนทับกัน เพื่อแสดงถึงสภาวะอารมณ์และการปรุงแต่งที่พยายามดิ้นรนหาอิสรภาพภายในกรอบของร่างกายและสังคม การร่างภาพในลักษณะนี้เป็นการเชื่อมโยงผลการศึกษาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างรูปทรงและการสื่อความหมาย ในการจัดองค์ประกอบ ผู้วิจัยใช้โครงสร้างของร่างกายมนุษย์เป็นแกนหลัก และนำใบหน้าจำนวนมากมาจัดเรียง เชื่อมโยง และซ้อนทับกัน เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รวมถึงการแสดงออกของอารมณ์ เช่น ความทะเยอทะยาน การไขว่คว้า ความคาดหวัง และความกดดัน โดยสร้างบรรยากาศของภาพให้มีลักษณะไร้ขอบเขตของเวลาและสถานที่ เพื่อสื่อถึงความเป็นสากลของสภาวะมนุษย์

ภาพประกอบที่ 2 ภาพร่าง

Figure 2 Sketch

2.2 การสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม (Creative Production)

การสร้างสรรค์ผลงานจริงเป็นการถ่ายทอดภาพร่างต้นแบบสู่ผลงานศิลปกรรมสองมิติ โดยใช้เทคนิคการแกะไม้ ร่วมกับการอัดหมึกภาพพิมพ์ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 การเตรียมพื้นผิวและร่างภาพลงบนแผ่นไม้ เริ่มจากการนำภาพร่างต้นแบบมาขยายร่างภาพลงบนแผ่นไม้อัด โดยคงโครงสร้างองค์ประกอบหลักของภาพ จากนั้นอาจมีการลงสีรองพื้นเพื่อช่วยให้เห็นรายละเอียดชัดเจนก่อนเริ่มกระบวนการแกะ

2.2.2 การแกะไม้และสร้างพื้นผิว ไม้อัดเป็นวัสดุที่ประกอบด้วยชั้นของแผ่นไม้บาง ๆ ที่มีทิศทางของเส้นไม้แตกต่างกันในแต่ละชั้น การแกะและเซาะร่องจึงต้องคำนึงถึงความลึก-ตื้นของพื้นผิว เพื่อให้เกิดมิติและลวดลายที่หลากหลาย ผู้วิจัยเริ่มจากการแกะโครงสร้างหลักของภาพ จากนั้นจึงค่อย ๆ เพิ่มรายละเอียด เช่น ใบหน้าและองค์ประกอบย่อย โดยใช้เครื่องมือที่มีขนาดแตกต่างกันตามลักษณะของพื้นที่ พื้นผิวที่เกิดจากการแกะไม้ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ แต่ยังเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด “ร่องรอย” ของการกดทับ การยึดติด และความเปราะบางของจิตมนุษย์

2.2.3 การอัดหมึกภาพพิมพ์และการสร้างน้ำหนัก หลังจากการแกะไม้เสร็จสิ้น ผู้วิจัยทำการอัดหมึกพิมพ์ลงบนพื้นผิว โดยใช้เทคนิคการทาหมึกและเช็ดออก เพื่อสร้างความแตกต่างของน้ำหนักระหว่างพื้นผิวส่วนบนและส่วนล่าง พื้นผิวที่ลึกจะเก็บหมึกได้มากกว่า จึงมีน้ำหนักเข้มกว่า ในขณะที่พื้นผิวด้านบนจะสว่างกว่า

กระบวนการนี้สามารถทำซ้ำได้หลายครั้ง เพื่อปรับสมดุลของน้ำหนักและรายละเอียดของผลงาน จนได้ผลลัพธ์ที่สมบูรณ์ตามแนวคิดที่ต้องการ

การร่างภาพลงบนแผ่นไม้

การแกะไม้

การอัดหมึกภาพพิมพ์

ภาพประกอบที่ 3 ขั้นตอนการสร้างสรรค์ผลงาน

Figure 3 Creative Process

ภาพประกอบที่ 4 ผลงานภาพชื่อ “Form and Mind” ขนาด: 60 x 100 ซม. เทคนิค: Wood carving

Figure4 Artwork Title: “Form and Mind” Size: 60 x 100 cm. Technique: Wood Carving

2.3 การวิเคราะห์เชิงทัศนศิลป์

การวิเคราะห์เชิงทัศนศิลป์เป็นการพิจารณาผลงานสร้างสรรค์ในมิติของรูปแบบ เนื้อหา และการสื่อความหมาย โดยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์เชิงสุนทรียศาสตร์เป็นกรอบในการวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบศิลป์ที่ปรากฏในผลงาน ได้แก่ เส้น รูปทรง น้ำหนัก แสง-เงา พื้นผิว และจังหวะของภาพ รวมถึงการจัดวางองค์ประกอบของใบหน้ามนุษย์ที่ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์ในการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และสภาวะภายในพบว่า การใช้เส้นที่มีลักษณะซ้ำ ซ้อน และเชื่อมโยงกันก่อให้เกิดความรู้สึกของการเหนียวแน่นและการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง รูปทรงของใบหน้าที่ถูกบิดเบือนและทับซ้อนกันสะท้อนถึงภาวะความขัดแย้งภายในระหว่าง “จิต” และ “กาย” การสร้างน้ำหนักแสง-เงา และพื้นผิวจากเทคนิคการแกะไม้และการอัดหมึกช่วยเน้นมิติของความรู้สึก-ตื่น อันส่งผลให้เกิดบรรยากาศของความกดทับและตึงเครียด ในขณะที่ช่วงช่องว่างและจังหวะขององค์ประกอบภาพยังเปิดพื้นที่ให้เกิดการรับรู้ถึง “เสรีภาพ” ที่แทรกอยู่ภายในโครงสร้างของพันนาการ ทำให้ผลงานสามารถสื่อสารความหมายเชิงนามธรรมเกี่ยวกับสภาวะภายในของมนุษย์ได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้ยังพิจารณาการใช้วัสดุและเทคนิค ได้แก่ การแกะไม้และการอัดหมึกภาพพิมพ์ ซึ่งก่อให้เกิดลักษณะพื้นผิวที่มีความลึก ความตื้นแตกต่างกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างน้ำหนัก บรรยากาศ และความรู้สึกของผลงาน โดยพื้นผิวที่ถูกเจาะลึกและร่องรอยของการแกะไม้สะท้อนถึงความกดทับ ความเปราะบาง และพันนาการระหว่างกายและจิต

ในการตีความ (Interpretation) ผู้วิจัยวิเคราะห์ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของภาพ เช่น การใช้ใบหน้าจำนวนมากที่เชื่อมโยงกันเพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รวมถึงการแสดงออกของอารมณ์ เช่น ความทะเยอทะยาน ความคาดหวัง และความยึดติด ซึ่งสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องแรงจูงใจและการแสวงหาตัวตนของมนุษย์ พบว่าการใช้ใบหน้าจำนวนมากที่อยู่ในรูปทรงของร่างกายที่เชื่อมโยงและซ้อนทับกัน สามารถสะท้อนสภาวะของมนุษย์ในฐานะ “ส่วนหนึ่งของสังคม” ได้อย่างชัดเจน โดยแต่ละใบหน้าทำหน้าที่เป็นตัวแทนของอารมณ์และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน แต่ยังคงถูกร้อยเรียงอยู่ภายใต้โครงสร้างเดียวกัน อันแสดงถึงแรงผลักดันจากภายในที่เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม ส่งผลให้ภาพรวมของผลงานสามารถสื่อถึงความซับซ้อนของการดำรงอยู่ของมนุษย์

ผลการวิเคราะห์เชิงทัศนศิลป์ช่วยให้สามารถอธิบายได้ว่าผลงานศิลปกรรมสามารถถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับ “กายกับจิต” ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด และมีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยอย่างไร พบว่าผลงานสามารถเชื่อมโยงระหว่าง “รูป” ในฐานะโครงสร้างทางกายภาพของภาพ กับ “นาม” ในฐานะความหมายเชิงนามธรรมได้อย่างกลมกลืน โดยองค์ประกอบทางทัศนศิลป์และเทคนิคที่ใช้มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างการรับรู้เชิงอารมณ์และความหมายเชิงสัญลักษณ์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทางจิตวิทยาและสังคมวิทยาที่นำมาใช้

2.4 การประเมินผลและสรุปผลการสร้างสรรค์

เมื่อผลงานเสร็จสมบูรณ์ ผู้วิจัยทำการประเมินผลในด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.4.1 ศักยภาพของเทคนิคการแกะไม้ ผลการวิจัยพบว่า เทคนิคการแกะไม้ร่วมกับการอัดหมึกภาพพิมพ์มีศักยภาพสูงในการถ่ายทอดแนวคิดเชิงนามธรรม โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับ “กาย” และ “จิต” ผ่านคุณสมบัติของวัสดุและกระบวนการสร้างสรรค์ เนื้อไม้ซึ่งมีโครงสร้างเป็นชั้นและมีความแตกต่างของความแข็ง-อ่อน สามารถสร้างมิติของพื้นผิวน้ำหนัก และรายละเอียดที่หลากหลาย อันเอื้อต่อการสื่อสารสภาวะภายในของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง กระบวนการแกะ ขุด ขีด และเจาะร่อง ทำหน้าที่เป็นทั้งเทคนิคและภาษาทางศิลปะที่เผยให้เห็นร่องรอยของการกดทับ การยึดติด และความเปราะบางของจิตใจมนุษย์ ร่องรอยเหล่านี้เปรียบเสมือนการสะสมของประสบการณ์ที่ฝังลึก ขณะที่การอัดหมึกภาพพิมพ์ช่วยเน้นความแตกต่างของน้ำหนักและมิติ ทำให้ผลงานมีพลังในการสื่อสารทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ

2.4.2 การสร้างสรรค์งานศิลปะที่ผสมผสานเทคนิคการแกะไม้ ในการถ่ายทอดแนวคิดและบรรยากาศเชิงจินตนาการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การผสมผสานเทคนิคการแกะไม้เข้ากับองค์ประกอบทางศิลปะ สามารถถ่ายทอดความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ได้อย่างมีมิติ โดยการใช้ “ใบหน้ามนุษย์” เป็นสัญลักษณ์หลักในการสื่อสารอารมณ์และสภาวะภายใน และนำมาจัดองค์ประกอบในลักษณะซ้อนทับและเชื่อมโยงกัน เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม บรรยากาศของผลงานที่มีลักษณะไร้ขอบเขตของเวลาและสถานที่ ช่วยเปิดพื้นที่ให้เกิดการตีความอย่างหลากหลาย ขณะเดียวกัน องค์ประกอบศิลป์ เช่น เส้น น้ำหนัก แสง-เงา และพื้นผิว มีบทบาทสำคัญในการสร้างอารมณ์ของความกดทับ ความตึงเครียด และการเคลื่อนไหวภายในจิตใจ ทำให้ผลงานสามารถสื่อสารแนวคิดเรื่อง “การยึดติด” และ “พันธนาการ” ได้อย่างชัดเจนและทรงพลัง

2.4.3 คุณค่าของผลงาน และการจัดแสดงเผยแพร่ผลงาน ผลการเผยแพร่และการจัดแสดงผลงานแสดงให้เห็นว่า ผลงานสามารถทำหน้าที่เป็น “สื่อกลาง” ในการกระตุ้นการรับรู้และการตีความของผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผู้ชมสามารถเชื่อมโยงเนื้อหาของผลงานเข้ากับประสบการณ์ส่วนตัว ทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึก และความสัมพันธ์ทางสังคม ส่งผลให้เกิดการตระหนักรู้ถึงสภาวะของ “การยึดติด” และ “เสรีภาพภายใน” ของตนเอง การเผยแพร่ผลงาน ผลงานชื่อ “Form and Mind” ได้รับพิจารณาเห็นชอบจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปะและ ศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ แสดงงานนิทรรศการ "The 7th National Academic Conference for the Advancement in Art, Culture

and Design and The International Arts & Designs Collaborative Exhibition 2025 (IADCE2025)" ณ หอศิลป์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี โดยผลงานจัดแสดงระหว่างวันที่ 1 - 17 กรกฎาคม 2568

ภาพประกอบที่ 5 แสดงงานนิทรรศการ "The 7th National Academic Conference for the Advancement in Art, Culture and Design and The International Arts & Designs Collaborative Exhibition 2025 (IADCE2025)"

Figure 5 Exhibited at "The 7th National Academic Conference for the Advancement in Art, Culture and Design and The International Arts & Designs Collaborative Exhibition 2025 (IADCE2025)"

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

1. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "Form and Mind" มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง "กาย" และ "จิต" ในฐานะแรงยึดเหนี่ยวที่ก่อให้เกิดภาวะพันธุกรรมและความตึงเครียดภายในมนุษย์ ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมสองมิติด้วยเทคนิคการแกะไม้และการอัดหมึกภาพพิมพ์ ผลการศึกษาพบว่า กายและจิตเป็นองค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างซับซ้อน แม้จิตจะมีธรรมชาติที่แสวงหาเสรีภาพ แต่กลับไม่สามารถดำรงอยู่อย่างอิสระได้โดยปราศจากกายและเงื่อนไขทางสังคม ส่งผลให้มนุษย์เกิดความยึดติดทั้งต่อร่างกาย อารมณ์ ความคิด และความสัมพันธ์กับผู้อื่น ความยึดติดดังกล่าวก่อให้เกิดแรงผลักดันในการดำรงชีวิต ขณะเดียวกันก็เป็นที่มาของความกดดัน ความขัดแย้ง และความทุกข์ภายในจิตใจ

ในด้านการสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเรื่อง "การยึดติด" และ "เสรีภาพ" มาถ่ายทอดผ่านสัญลักษณ์ของใบหน้ามนุษย์ที่ถูกจัดวาง เชื่อมโยง และซ้อนทับกันภายในโครงสร้างของภาพ เพื่อสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคลกับสังคม รวมถึงสภาวะทางอารมณ์และจิตใจที่เกิดจากแรงปรารถนา ความคาดหวัง และการแสวงหาคคุณค่าในตนเอง ผลงานที่

สร้างขึ้นสามารถสื่อสารแนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต ได้อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ผู้ชมสามารถรับรู้ถึงภาวะของการถูกผูกพันและการแสวงหาอิสรภาพภายในจิตวิญญาณของมนุษย์ได้ผ่านประสบการณ์ทางสุนทรีย์ภาพ

ผลการวิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ยังพบว่า เทคนิคการแกะไม้และการอัดหมึกภาพพิมพ์มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความหมายทางทัศนศิลป์ พื้นผิวที่เกิดจากร่องรอยการแกะไม้ ความลึก ตื้นของระนาบ และน้ำหนักของหมึกที่แตกต่างกัน สามารถถ่ายทอดความรู้สึกของความกดทับ ความเปราะบาง และร่องรอยทางจิตใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันยังช่วยสร้างบรรยากาศที่สอดคล้องกับแนวคิดหลักของผลงาน ทำให้รูปแบบทางศิลปะ เทคนิคการสร้างสรรค์ และเนื้อหาทางความคิดเกิดความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นเอกภาพ

เมื่อพิจารณาพร้อมกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎี พบว่าผลงานมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องแรงจูงใจของมนุษย์ของมาสโลว์ แนวคิดเรื่องปมด้อยและการชดเชยของแอดเลอร์ และแนวคิดระบบโครงสร้างทางสังคมของออกุสต์ ก็องต์ ซึ่งล้วนสะท้อนให้เห็นว่าการดำรงอยู่ของมนุษย์ไม่ได้เป็นเพียงการมีอยู่ของร่างกายหรือจิตใจเพียงด้านใดด้านหนึ่ง หากแต่เป็นผลจากความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งอิทธิพลต่อการรับรู้ ความคิด และพฤติกรรมของมนุษย์อยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ผลงานสร้างสรรค์ในงานวิจัยครั้งนี้จึงสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดและตีความความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ได้ทั้งในมิติทางปรัชญา จิตวิทยา และสังคมวิทยา พร้อมทั้งแสดงให้เห็นศักยภาพของกระบวนการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ในการสร้างองค์ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับสภาวะภายในของมนุษย์ได้อย่างลึกซึ้ง

ในมิติของการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ ข้อค้นพบยังแสดงให้เห็นว่า เทคนิคการแกะไม้และการอัดหมึกภาพพิมพ์ไม่ได้เป็นเพียงวิธีการสร้างรูปทรงหรือพื้นผิวของผลงานเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่เป็น “ภาษาทางทัศนศิลป์” ที่สามารถถ่ายทอดความหมายเชิงนามธรรมเกี่ยวกับความยึดติด ความกดทับ และการแสวงหาเสรีภาพได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้งานวิจัยครั้งนี้สามารถบูรณาการองค์ความรู้ด้านปรัชญา จิตวิทยา และสังคมวิทยา เข้ากับกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปกรรม อันก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ผ่านมุมมองของศิลปะร่วมสมัย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัย

2.1 งานวิจัยเชิงสร้างสรรค์นี้สามารถต่อยอดโดยการบูรณาการแนวคิดด้านศิลปกรรมเข้ากับศาสตร์อื่น เช่น จิตวิทยา ปรัชญา หรือสื่อดิจิทัล เพื่อขยายมิติการตีความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง “กาย” และ “จิต” ให้ลึกซึ้งและหลากหลายยิ่งขึ้น

2.2 แนวคิดการซ้อนชั้นของวัสดุและพื้นผิว สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดในสื่อดิจิทัลหรือสื่อภาพเคลื่อนไหวเชิงทดลอง (Experimental Media) เพื่อสร้างประสบการณ์การรับรู้ในมิติของเวลา การเคลื่อนไหว และปฏิสัมพันธ์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มศักยภาพในการสื่อสารแนวคิดเชิงนามธรรม

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับวัสดุอื่น เช่น โลหะ ผ้า หรือวัสดุสังเคราะห์ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างด้านคุณสมบัติของวัสดุ และผลต่อการถ่ายทอดอารมณ์ แนวคิด และสุนทรีย์ภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางการสร้างสรรค์ที่หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิราภา เต็งไตรรัตน์, พิมพ์แซ่ ลีลาพรพิสิฐ, ปราโมทย์ สุคนิษฐ์, และ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. (2554). *จิตวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชลูด นิ่มเสมอ. (2544). *องค์ประกอบของศิลปะ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

- ไนเจล รอดเจอร์ส และ เมล ธอมป์สัน. (2565). **เข้าใจอัตถิภาวนิยมด้วยตนเอง (Understand Existentialism)**. แปลโดย รติพร ชัยปิยะพร. กรุงเทพฯ : อีลูมินเนชั่นส์ เอ็ดิชั่นส์.
- ปรีดา เฉลิมเผ่า กอนันทกุล. (2541). **เผยแพร่-พรางกาย**. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- รจรี นพเกตุ. (2554). **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรีเรณ แก้วกังวาล. (2562). **ทฤษฎีจิตวิทยาบุคลิกภาพ : รู้เรา รู้เขา** (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- สุรางค์ จันทวานิช. (2559). **ทฤษฎีสังคมวิทยา** (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.